

CZU 342.9

CALIFICAREA JURIDICĂ CORECTĂ A FAPTEI ILICITE COMISĂ – CONDIȚIE DE DETERMINARE A FORMEI RĂSPUNDERII JURIDICE APLICABILE

Victor GUȚULEAC,

doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

Igor SPÎNU,

doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Universitatea de Studii Europene din Moldova

Elena COMARNIȚAIA,

doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

SUMMARY

In the process of ensuring law and order, in society are applied various forms of legal liability. They differ from one state to another. But in all these cases, the right form of legal liability is based on a certain illegal act. The separation of offense from other unlawful actions conditions the delimitation of contravention liability from other forms of legal liability.

Keywords: unlawful, contravention, offense, disciplinary case, administrative offence, legal liability, contravention liability.

REZUMAT

În procesul asigurării ordinii de drept în societate sunt aplicate diverse forme ale răspunderii juridice. Ele diferă de la un stat la altul. Însă în toate cazurile forma concretă a răspunderii juridice se bazează pe o anumită specie de ilicit. Delimitarea contravenției de alte fapte ilicite condiționează separarea răspunderii contravenționale de alte forme ale răspunderii juridice.

Cuvinte-cheie: ilicit, contravenție, infracțiune, delict disciplinar, delict administrativ, răspundere juridică, răspundere contravențională.

Introducere. Orice societate se naște, există și evoluează doar prin prisma unei ordini sociale strict determinate și coerent stabilite, fiind asigurată de protecția regulilor de conduită prin diverse norme: morale, cunctuare, juridice, teologice. Încălcarea acestei ordini sociale implică și este precedată de răspunderea socială, care reprezintă o totalitate de drepturi și obligații a persoanei, apărute în urma săvârșirii unei fapte contrare regulilor prestabilite de normele sociale. O parte componentă a răspunderii sociale este și răspunderea juridică, care are drept scop final reglarea sistemului social, condamnarea faptei ilicite prin realizarea constrângerii statale și dezvoltarea atitudinii de responsabilitate juridică a membrilor societății. Acest principiu general al respectării ordinii de drept prin imputarea răspunderii juridice este consacrat în Constituția Republicii Moldova (Legea supremă care guvernează celelalte norme juridice) și are statut de îndatorire fundamentală a oricărei persoane [4].

Răspunderea juridică este o institu-

ție a dreptului, alcătuită din ansamblul normelor care vizează exercitarea constrângerii de stat prin aplicarea sancțiunilor juridice persoanelor care încalcă ordinea de drept [2, p. 37-41].

Scopul publicației. Pentru a determina corect forma răspunderii juridice ca metodă de constrângere statală aplicată pentru fapta antisocială comisă cu vinovăție, este necesar să stabilim, în primul rând, însăși natura juridică a acestei fapte.

Pledăm pentru clasificarea faptelor ilicite în: infracțiuni, contravenții, abateri administrative și abateri disciplinare. Scopul principal constă în examinarea ilicitului contravențional în raport cu alte forme de ilicit.

Metodele aplicate și materialele utilizate. Cunoștințele științifice vehiculate prin intermediul acestei publicații au fost dobândite preponderent prin metodele clasice de cercetare științifică cum ar fi: analiza comparativă, metoda logică, sinteza, metoda analizei de conținut, metoda construcției abstracte etc. În publicație au fost utilizate lucrările științifice ale

savanților ce reprezintă atât doctrina juridică autohtonă, cât și doctrinele juridice ale României, Federației Ruse și a altor state.

Rezultate obținute și discuții. Răspunderea ca fenomen social-juridic are ca finalitate atât autoreglarea sistemului social, cât și condamnarea, dezaprobarea faptei dereglatoare, în scopul corijării atitudinii viitoare a autorului ei, formării spiritului său de responsabilitate [13, p. 360-361].

Răspunderea juridică, garanție a realizării dreptului, factor de eficiență a acestuia, este, în manifestările ei concrete, o sumă de forme de răspunderi specializate, reglementate de instituții juridice distincte [19, p. 5].

Într-adevăr, în dependență de norma încălcată, ca parte componentă a unei ramuri distincte de drept, ce apără și ocrotește anumite valori sociale, general recunoscute, intervine și forma respectivă de răspundere. Răspunderea contravențională, ca formă a răspunderii juridice, constă în raportul juridic contravențional de constrângere, generat ca urmare a comiterii contraven-

ției între stat și contravenient, raport complex al cărui conținut îl formează dreptul statului de a aplica persoanei vinovate sancțiunea prevăzută de lege pentru contravenția comisă și de a o constrânge să o execute, corelativ cu obligația contravenientului de a suporta aplicarea și executarea sancțiunii contravenționale, în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurării autorității legii [10, p. 104].

Așadar, rezultă că răspunderea contravențională se preschimbă din responsabilitate contravențională odată cu modificarea raportului de conformare în raport de conflict, doar în cazul comiterii, de către persoană (subiect activ al raportului juridic de conflict), a unei contravenții, care este, de altfel, și unicul temei juridic al răspunderii contravenționale. Cauza apariției raportului de conflict este comiterea unei fapte ilicite condamnate de normele materiale ale dreptului contravențional, iar efectul se manifestă și se realizează prin aplicarea măsurilor de constrângere statală sub forma sancțiunii.

Deosebirea dintre comportamentul civic general și cel care ar putea genera răspunderea contravențională constă în faptul că cel de-al doilea este impus printr-o prescripție normativ-legală, care avertizează persoana asupra necesității observării unei conduite general convenabile, ceea ce îi conferă acestuia caracterul ei de obligație socială și legală. Din aceste considerente rezultă două consecințe importante pentru starea de legalitate în domeniul contravențional: mai întâi, norma de conduită trebuie să preexiste oricărei norme legale de sancționare contravențională și, în al doilea rând, norma de sancționare devine activă doar în cazul nerespectării normei de conduită la care ea se referă [16, p. 16].

Faptele ilicite, fiind foarte diverse, se deosebesc în dependență de natura relațiilor și valorilor lezate, precum și de gradul socialmente periculos. Astfel, acestea cunosc o clasificare duală în doctrina juridică. Unii autori pledează pentru clasificarea faptelor ilicite în patru categorii: *infracțiuni*,

contravenții, *abateri administrative* și *abateri disciplinare* [12, p. 96; 10, p. 86].

În același timp există și alte opinii, de exemplu, prof. M. Orlov consideră că: „Faptele care contravin anumitor norme de drept sunt ilicite și se împart, la rândul lor, în mai multe categorii, dintre care putem menționa: infracțiunile, contravențiile, delicturile civile și abaterile disciplinare” [14, p. 144].

Într-o altă lucrare, coautorul căreia este M. Orlov, se statuează următoarele: „Faptele juridice sunt foarte diverse și pot fi sistematizate după natura raportului juridic încălcat. De aici rezultă că: fapta ilicită prin care se încalcă un raport juridic reglementat de normele dreptului penal constituie o infracțiune; fapta ce aduce atingere unui raport de drept civil – delict civil; încălcarea unui raport de muncă – abatere disciplinară, iar fapta prin care se încalcă un raport juridic administrativ – abatere administrativă” [15, p. 150].

Analizând clasificările doctrinare ale ilicitului, considerăm că faptele ilicite, după natura lor juridică, ar trebui de clasificat în: *infracțiuni*, *contravenții*, *delicte civile*, *abateri administrative* și *abateri disciplinare*. Fiecare dintre aceste încălcări atentează și lezează relații și raporturi juridice specifice, apărute de norme legale ale unor ramuri de drept distincte: drept penal, drept contravențional, drept civil, drept administrativ, dreptul muncii.

Contravenția, ca instituție de bază a dreptului contravențional, ca fenomen social-juridic distinct și ca specie a faptei ilicite, se caracterizează prin anumite aspecte:

a) *aspectul material*, deoarece este o manifestare exterioară obiectivă a persoanei, aptă să producă modificări în realitatea obiectivă;

b) *aspectul social*, deoarece este o activitate periculoasă pentru valorile sociale și generează raporturi conflictuale între subiectele raportului contravențional;

c) *aspectul moral-politic*, deoarece dă expresie atitudinii etice și celei civile față de valorile social-juridice;

d) *aspectul juridic*, deoarece repre-

zintă o încălcare a obligației de conformare inserată în norma de stabilire și sancționare a contravenției, încălcare ce produce efecte juridice [10, p. 85].

Contravenția – ca faptă antisocială ilicită – este înrudită cu alte forme de abatere antisocială: infracțiune, delict administrativ, delict disciplinar, delict civil, etc., dar, în același timp, dispune de trăsături distincte [11, p. 85].

Contravenția și infracțiunea. În accepțiunea sa, cea mai generală, atât infracțiunea, cât și contravenția este o faptă de factor uman, un act de conduită exterioară a acestuia interzis de lege prin aplicarea unei sancțiuni specifice.

Deci, atât contravenția, cât și infracțiunea sunt fapte ilicite comise cu vinovăție, care prezintă pericol pentru societate și fiecare dintre ele constituie temeiul angajării uneia din formele răspunderii juridice; contravenția – temeiul răspunderii contravenționale, infracțiunea – temeiul răspunderii penale, deci, aceste instituții juridice au atât caracteristici *asemănătoare*, cât și cele de *distingere*.

Asemănarea contravenției – ca instituție juridică – cu infracțiunea poate fi urmărită prin: *caracterul obiectului material*; *conținutul obiectului juridic și clasificarea lui*; *elementele constitutive*; *structura raportului juridic și clasificarea lui*; *conținutul unor pedepse*; *principii comune de aplicare a pedepsei*; *cauzele ce înlătură caracterul contravențional sau infracțional al faptei comise* etc.

Vom examina aceste criterii și vom urmări *asemănarea* contravenției cu infracțiunea prin:

1) *Obiectul material*. Atentatul ilicit atât al contravenției, cât și al infracțiunii îl constituie valorile sociale care țin de protecția drepturilor politice, de muncă și alte drepturi constituționale ale persoanelor fizice; de sănătatea populației, sănătatea persoanei și starea sanitar-epidemiologică; de protecția mediului; de asigurarea activității autorităților publice etc. Probabil, anume potrivit acestui criteriu de asemănare a contravenției și infracțiunii, în unele state, inițial (în altele și în prezent), contravențiile erau reglementate de

Codul penal, fiind considerate infracțiuni, care, având gradul lor de pericol social scăzut, ocupau ultimul loc în ierarhia acestora, după crime și delicte [14, p. 144];

2) *Conținutul și clasificarea obiectului juridic*. Atât în doctrina dreptului penal, cât și cel contravențional, obiectul juridic se clasifică în cel: *general, generic, special (nemijlocit)*. La încadrarea juridică a faptei concrete, fie în norma materială contravențională, fie în norma materială penală *este utilizat obiectul special (nemijlocit)*. Obiectul generic servește drept criteriu de structurare a Părții speciale din Cartea întâi a Codului contravențional și a Părții speciale a Codului Penal al Republicii Moldova. De exemplu, capitolul XII din Codul penal este intitulat: „Infracțiuni în domeniul transporturilor”; capitolul XII din Codul contravențional are titlul: „Contravenții ce atentează la regimul din transporturi”; capitolul XIII din Codul penal este intitulat: „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice”, practic, același titlu are capitolul XIX din Codul contravențional al RM: „Contravenții ce atentează la ordinea publică și la securitatea publică”;

3) *Structura normei materiale*. Atât normele materiale, care reglementează infracțiunile, cât și cele care reglementează contravențiile au una și aceeași structură: ipoteza, dispoziția și sancțiunea;

4) *Elementele constitutive*. Structura logico-juridică a contravenției și a infracțiunii include în sine aceleași elemente constitutive: *obiectul, latura obiectivă, subiectul, latura subiectivă*;

5) *Conținutul și structura raportului juridic*. Raportul juridic contravențional și raportul juridic penal au un conținut asemănător și se structurează în: *subiecte, conținut și obiect* [10, p. 80].

Pentru ambele ramuri ale sistemului de drept *subiectele raportului* (fie contravențional, fie penal) sunt: *statul* (subiect activ) și *persoanele trase la răspundere* (fie contravențională, fie penală) – subiect pasiv.

Statul este titularul dreptului de a trage la răspundere și a sancționa per-

soana vinovată de comiterea contravenției sau infracțiunii, drept exercitat prin intermediul organelor competente, abilitate expres prin lege.

Persoana trasă la răspundere contravențională sau penală este titularul obligației de a respecta legea contravențională sau legea penală, iar în cazul neonorării prevederilor legale de a suporta consecințele juridice prevăzute în sancțiunea normei lezate (fie contravențională, fie penală).

Conținutul raportului respectiv (contravențional sau penal) este format din drepturile și obligațiile corelative ale subiectelor, în sensul că, drepturile unui subiect (statul – subiect activ) constituie obligațiile pentru celălalt subiect (persoana trasă la răspundere – subiect pasiv) [10, p. 81]. Dreptul statului de a atrage la răspundere, fie contravențională, fie penală, persoana vinovată de comiterea contravenției sau infracțiunii, îi corespunde obligația celei din urmă de a suporta sancțiunea aplicată și alte consecințe juridice prevăzute de legea respectivă.

Pe de altă parte, dreptul persoanei trase la răspundere, de a răspunde și de a fi sancționată numai pentru contravenția sau infracțiunea comisă, în limitele legii respective, îi corespunde obligația statului, prin organele competente, de a respecta cu strictețe toate garanțiile procesuale care asigură tragerea la răspundere (contravențională sau penală) numai pentru contravenția sau infracțiunea comisă de către persoana vinovată, sancționând-o în limitele și condițiile prevăzute de lege.

Obiectul raportului contravențional sau penal îl constituie anumite acțiuni sau inacțiuni pe care statul – ca subiect dominant al raportului juridic – le poate pretinde și pe care cealaltă parte a raportului este obligată să le săvârșească sau să se abțină de a le săvârși.

6) *Conținutul pedepselor aplicate*. Atât sancțiunile normelor materiale contravenționale, cât și sancțiunile normelor materiale de drept penal conțin *pedepse* identice, cum ar fi:

- amenda (art. 34 CC al RM și art. 64 CP al RM);

- privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate. Privarea de dreptul de a deține anumite funcții (art. 35 CC al RM, art. 65 CP al RM);

- munca neremunerată în folosul comunității (art. 37 CC al RM, art. 67 CP al RM);

- privarea persoanei juridice de dreptul de a desfășura o anumită activitate (art. 39 CC al RM, art. 73 CP al RM) etc.

7) *Principiile aplicării pedepsei*. Și aplicarea pedepsei contravenționale și aplicarea pedepsei penale se bazează pe aceleași principii: *legalității, egalității în fața legii, dreptății, caracterului personal al răspunderii, individualizării răspunderii și sancțiunii aplicate* etc;

8) *Cauzele de inexistență a contravenției și infracțiunii*. Atât legea contravențională, cât și cea penală leagă unele *cauze comune care înlătură caracterul contravențional sau infracțional al faptei* comise: *legitima apărare* (art. 21 CC al RM și art. 36 CP al RM); *starea de extremă necesitate* (art. 22 CC al RM și art. 38 CP al RM); *constrângerea fizică și/sau psihică* (art. 23 CC al RM și art. 39 CP al RM); *riscul întemeiat* (art. 24 CC al RM și art. 40 CP al RM).

Distingerea contravenției de infracțiune poate fi urmărită prin următoarele criterii: *gradul valorilor sociale protejate prin normele materiale și pericolul social al consecințelor atentatului; competența și procedura aplicării sancțiunilor; consecințele aplicării pedepsei* etc.

Vom examina distingerea contravenției de infracțiune prin elementele nominalizate:

1) Spre deosebire de infracțiune, care prezintă un *pericol social* mai ridicat, cu consecințe mai grave și care dăinuie în timp, la contravenție, acest pericol este mai redus, iar urmările sunt mai restrânse. Această tangență dintre contravenție și infracțiune reiese însăși din legea contravențională, care expres prevede: „Constituie contravenție fapta – acțiunea sau inacțiunea – ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea” [5, art. 10].

Spre deosebire de legea contravențională, legea penală în termenul de infracțiune nu menționează drept indicator „gradul de pericol social”, ultimul fiind substituit prin noțiunea de „gradul prejudiciabil”. Legea penală prevede: „Nu constituie infracțiune - acțiunea sau inacțiunea - care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni” [7, art. 14 alin. (2)].

Analiza juridică a normei citate nu ține de obiectul acestei cercetări, de aceea ne vom limita la constatarea faptului că divergențele între legea contravențională și cea penală în ceea ce privește pericolul social nu înseamnă că fapta care constituie contravenție nu prezintă un anumit grad de pericol social, ci – dimpotrivă – că aceasta prezintă un pericol social propriu, care nu trebuie comparat cu cel al vreunei alte fapte antisociale, mai gravă sau mai puțin gravă. Pericolul social propriu al contravenției este atribuit acesteia de către legiuitor în momentul în care descrie fapta și prescrie pentru tratamentul ei sancțiuni contravenționale [17, p. 4].

Deci, atât contravenția, cât și infracțiunea sunt fapte ilicite comise cu vinovăție, care prezintă pericol pentru societate și fiecare dintre ele constituie temeiul angajării uneia dintre formele răspunderii juridice, contravenția – temeiul răspunderii contravenționale, infracțiunea – temeiul răspunderii penale.

În opinia lui C. Ardelean criteriile generale de deosebire dintre infracțiuni și contravenții pot fi *intrinseci* și *extrinseci*, după cum țin de însăși natura faptelor sau sunt exterioare acestora. Printre criteriile intrinseci se înscriu, în primul rând, și cu o greutate specifică, hotărâtoare, valorile și relațiile sociale aferente, care sunt lezate sau periclitare prin săvârșirea faptelor. Astfel, faptele îndreptate împotriva relațiilor sociale legate de valori de care depinde însăși existența comunității (siguranța societății, persoana și atributele sale, proprietatea) prezintă

cel mai înalt grad de pericol social, de aceea, față de ele legiuitorul reacționează prin mijloacele dreptului penal. În comparație cu aceasta, faptele prin a căror săvârșire pun în pericol valori de care nu depinde însăși existența societății și a comportamentelor sale, ci funcționarea normală a unui domeniu sau altul de activitate, sunt contravenții [1, p. 33].

Pe lângă *obiectul ocrotirii juridice*, la stabilirea gradului de pericol social trebuie avute în vedere și *urmările faptelor*, respectiv dacă s-a produs o lezare efectivă sau doar o stare de pericol. Este de remarcat că, deși unele fapte antisociale vatămă sau pun în pericol valori esențiale, ele constituie infracțiuni numai atunci când se săvârșesc într-un anumit mod (de exemplu, prin expunere la suferințe fizice și psihice) ori în anumite condiții (de exemplu, în mod repetat). În lipsa acestor împrejurări, fapta constituie contravenție [1, p. 34].

Un alt criteriu intrinsec privește *rezonanța socială* diferită pe care o provoacă la rândul colectivității cele două categorii de acte antisociale. Faptele care vatămă viața, libertatea, integritatea și sănătatea persoanei, faptele de furt, tâlhărie, delapidare, trădare, acte de diversivune, atentat, evadare, falsificare de monedă, trafic de stupefiante ori de arme, au o vie rezonanță socială, provoacă o evidentă stare de neliniște, de nesiguranță socială. Dimpotrivă, faptele care pun în pericol valori de mai mică însemnătate, au o rezonanță restrânsă și nu provoacă tendința membrilor societății de a reacționa represiv, ca de pildă în ceea ce privește circulația rutieră, pescuitul etc.

În sfârșit, un alt criteriu intrinsec se referă la *posibilitatea de restaurare a relațiilor sociale vătămăte*, de restabilire a ordinii dereglate prin comiterea acelei fapte. În cazul infracțiunii este necesar să se aplice o pedeapsă, uneori cu executarea în penitenciar, pe când la contravenție se va aplica o sancțiune cu mult mai ușoară, făcându-se apel la simțul de răspundere al făptuitorului.

În literatura de specialitate se ridică, în mod legitim, întrebarea cine apreciază, cine determină în concret

gradul de pericol social, adică cine stabilește dacă o anumită faptă ilicită constituie contravenție sau infracțiune. Desigur că această facultate, posibilitate, aparține organului competent să constate asemenea fapte, care trebuie să dea dovadă de discernământ în aprecierea pe care o face.

Criteriile extrinseci de distingere a infracțiunii de contravenție sunt consecințele și reflectă diferența de grad de pericol social dintre cele două categorii de fapte antisociale. Se numără printre criteriile extrinseci: sursa legislativă, deci, sediul normelor juridice care prevăd cele două genuri de ilicit; felul sancțiunilor și modul de aplicare și executare a acestor sancțiuni [19, p. 18].

2) *Competența și procedura de aplicare a pedepsei* este un criteriu vădit de distingere a contravenției de infracțiune. În privința faptelor penale, actele normative care le prevăd, pot emana doar de la organele supreme ale puterii legislative. Dimpotrivă, contravențiile pot fi stabilite nu numai prin legi, ci și prin hotărâri și ordonanțe ale Guvernului, precum și, în anumite materii și în anumite limite, prin hotărâri ale organelor administrației publice locale.

Examinarea cauzei penale și aplicarea pedepsei penale este competența exclusivă a instanței de judecată, pe când examinarea cauzei contravenționale și emiterea deciziei la caz ține și de competența altor organe: agentul constator (art. 399-423 CC al RM), procurorul (art. 396 CC al RM), comisia administrativă (art. 398 CC al RM).

Și procedura de stabilire și aplicare a pedepselor este diferită: la contravenții există reguli mult mai simple și o operativitate sporită în instrumentarea cauzelor. Cauzele contravenționale se constată și se examinează în strictă conformitate cu normele procesuale contravenționale (Cartea a II a Codului contravențional), iar cauzele penale – în strictă conformitate cu prevederile Codului de procedură penală;

3) *Consecințele aplicării pedepsei* sunt un alt criteriu de distingere a con-

travenției de infracțiune. Sancțiunile contravenționale nu vizează, decât excepțional în cazuri limitate și pe scurtă durată, libertatea persoanei. Totodată, în comparație cu sancțiunile penale, cele contravenționale, chiar, uneori, fiind formal asemănătoare, sunt întotdeauna mai ușoare, iar modul de executare mai puțin aspru ori consecințele produse sunt mai reduse.

Este de menționat și faptul că în urma săvârșirii unei infracțiuni, față de persoana vinovată este aplicată pedeapsa penală care comportă anumite efecte juridice negative sub forma antecedentelor penale [7, art. 111]. Legea contravențională nouă [5, art. 30] nu stipulează asemenea efecte juridice, pe când legea precedentă [6, art. 38] prevedea termenul de un an de zile din momentul executării sancțiunii.

Contravenția și abaterea administrativă. Prin *abatere administrativă* se înțelege orice faptă care încalcă normele de drept administrativ sau care ține de neglijarea obligațiilor care decurg din actele administrative.

Contravenția, prin caracterul său juridic, generează și atingerea unor valori generale pentru societate, care se află dincolo de sfera dreptului administrativ [12, p. 98], adică acele valori care sunt protejate prin normele materiale ale Codului contravențional al RM. Astfel, contravenția se prezintă drept cea mai gravă formă a abaterii administrative, fiindu-i caracteristice relațiile cu caracter executiv și de dispoziție din domeniul administrării publice.

Contravenția și abaterea disciplinară. Abaterile disciplinare sunt fapte care aduc atingere raporturilor de muncă statornicite în cadrul instituției în care s-a săvârșit fapta ale cărei consecințe nu lezează un interes general.

Abaterile contravenționale, spre deosebire de cele disciplinare, aduc atingere unui interes general, iar răspunderea pentru ocrotirea acestui interes revine unui organ al administrației publice, și nu administrației instituției concrete [11, p. 86].

Abaterea disciplinară este o faptă ce ține de disciplina muncii și constă în-

tr-o acțiune sau inacțiune săvârșită cu vinovăție de către un salariat, faptă prin care au fost încălcate actele normative la nivel de unitate, inclusiv regulamentul intern de muncă, contractele colective și individuale de muncă, ordinile și dispozițiile legale ale conducătorilor [8, art. 201]. Abaterile disciplinare sunt determinate, în principiu, doar implicit prin arătarea obligațiilor de serviciu ale salariaților. Ca urmare, pentru a stabili dacă o anumită faptă constituie abatere disciplinară este necesar să se vadă dacă sunt întrunite elementele constitutive ale abaterii și apoi să se analizeze prin prisma trăsăturilor generale ale faptei și în ordinea firească a cauzalității, dacă urmările dăunătoare asupra relațiilor de muncă din acea unitate (societate comercială etc.) sunt efectul direct al faptei salariatului, precum și în măsura în care efectul dăunător prezintă gradul de intensitate minim care să justifice declanșarea răspunderii disciplinare [19, p. 23].

Așadar, sub aspectul laturii obiective, atât în cazul răspunderii disciplinare, cât și în cazul celei contravenționale suntem în prezența unei fapte ilicite contrară unei norme juridice, dar diferită sub aspectul gravității, al pericolozității urmărilor pe care le produc, adică a gradului de perturbare a relațiilor sociale. Aceeași faptă poate constitui, în funcție de o seamă de elemente (importanța obiectului ocrotit, împrejurările în care a fost comisă fapta, felul și intensitatea vinovăției, scopul urmărit, urmările faptei etc.), fie abatere disciplinară, fie contravenție sau și una, și alta. Gravitatea și pericolozitatea socială a rezultatului faptei constituie în ultimă analiză elementul laturii obiective care exprimă cel mai bine diferențele de grad, de intensitate, situând o anumită faptă concretă deasupra sau dedesubtul pragului care separă cele două răspunderi și determină dozarea gradată a sancțiunii înăluntru fiecăruia din ele. În același timp, în funcție de acest indice de pericolozitate, reflectat în urmările ei directe, fapta se situează dedesubtul sau deasupra limitei minime a reglementării și a răspunderii juridice, în general. O faptă al cărei efect

dăunător este imperceptibil, apare ca lipsită de importanță și nu angajează nici un fel de răspundere [19, p. 23].

Susținem opinia potrivit căreia delictul de ordin disciplinar poate fi distins de contravenție prin:

- subiect activ al ilicitului (autorul ilicitului);
- obiectul faptei ilicite;
- gradul de daună socială;
- caracterul sancțiunilor și organelor competente să le aplice;
- particularitățile privind procedura de aplicare a sancțiunilor [15, p. 158].

Trebuie de precizat că subiectul unei abateri disciplinare este întotdeauna determinat, circumstanțiat, calificat și anume – salariat sau angajat pe baza unui contract de muncă, pe când contravenientul – autor al unei contravenții în cazul personalului societăților comerciale – poate să nu aibă această calitate [19, p. 24]. La abaterea disciplinară subiectul este calificat, fapta respectivă neputând fi comisă decât de către o persoană angajată în instituția dată față de care subiectul se află în raport de subordonare, pe când contravenția poate fi comisă de orice persoană [10, p. 86]. În cazul contravenției normele juridice care stabilesc contravenții descriu explicit și în detaliu faptele antisociale. În ceea ce privește abaterile disciplinare, actele normative, de regulă, nu le descriu în detaliu, acestea fiind prevăzute doar implicit, anume, prin stabilirea obligațiilor de serviciu ale salariaților, a căror încălcare este considerată o abatere disciplinară [3, p. 189].

Având un pericol social mai mare decât abaterea disciplinară, contravenția este combătută prin măsuri de constrângere statală, pe când abaterea disciplinară este sancționată prin aplicarea măsurilor administrative mai blânde, care sunt prevăzute în regulamentul de ordine internă sau în Codul muncii [12, p. 98], diverse statute disciplinare și nu au un caracter de constrângere statală.

O altă diferență substanțială este competența organelor menite să examineze abaterile respective și să aplice sancțiunea. În cazul contravențiilor,

sanctiunea este aplicată de organele abilitate ale puterii publice (organele afacerilor interne, serviciul vamal etc.) sau de către instanța de judecată, pe când sancțiunile disciplinare sunt aplicate de către conducătorul întreprinderii, față de care făptuitorul se află în raport de subordonare.

Contravenția și delictul civil. Contravenția se deosebește de delictul civil, în primul rând, după consecințele pe care le comportă: pentru delict civile, paguba este de fiecare dată un prejudiciu material provocat persoanei păgubite, iar pentru contravenții rezultatul efectiv nu se materializează întotdeauna, rămânând, de regulă, la etapa de lezare formală a relațiilor sociale și intereselor protejate prin norma contravențională.

Se mai deosebesc aceste fapte și după organele competente să le examineze: delictele civile sunt examinate numai de instanțele judecătorești, pe când contravențiile – de un șir de organe ale administrației de stat. Diferă și procedura de examinare, aceasta fiind simplificată în cazul contravențiilor [14, p. 147].

Concluzii. În baza investigației efectuate privind caracteristica juridică a contravenției, coraportul ei cu alte fapte ilicite, tragem următoarele concluzii:

1. Unul dintre elementele definitorii ale contravenției se referă la faptul că ea prezintă *un pericol social mai redus decât infracțiunea*. Considerăm că această formulare este consecința unor situații confuze a unei abordări nu prea științifice și a unei practici legislative inadecvate. Apelând la teoria infracțiunii, cunoaștem că pericolul social se înfățișează sub un aspect dublu: *un pericol social generic*, fixat de către legiuitor în momentul incriminării faptei și *un pericol social concret*, examinat de instanța de judecată în raport cu infracțiunea comisă și reflectată în pedepsa aplicată. Definiția contravenției nu ne arată explicit la care pericol social se referă legislatorul, atunci când compară pericolul social al acesteia cu cel al infracțiunii.

2. Împărtășim opinia, potrivit căre-

ia prin conținutul său, prin consecința încălcării unei norme obligatorii de comportament anterior, instituția contravenției exprimă un pericol social propriu. Astfel, contravenția, având un pericol social propriu caracteristic, nu poate avea vreo legătură cu infracțiunea sau cu o altă faptă antisocială, de orice natură ar fi aceasta. Beneficiind de o autonomie legală, inclusiv de un tratament sancționator, contravenția nu poate fi substituită cu altă faptă antisocială, indiferent de faptul în care condiții a fost comisă, cu o altă caracterizare juridică. Din aceste trăsături definitorii trebuie trasă concluzia că descrierea în actul normativ al contravenției trebuie să cuprindă elementele proprii și suficiente care să-i asigure autonomia legislativă.

3. Considerăm că definiția contravenției din legea contravențională (art. 10 CC al RM) nu este una dintre cele mai reușite. Din această definiție reiese că contravenția poate fi stabilită numai prin lege. Conchidem că poziția legislatorului este una discutabilă, deoarece însăși în Codul contravențional se face trimitere la alte acte legislative și acte normative (acte subordonate legii) ale organelor administrației publice centrale de ramură și celor de nivel local. Considerăm că este necesară perfectarea normei nominalizate.

4. Contravenția, ca faptă antisocială ilicită, este înrudită (are tangențe) cu alte forme de abatere antisocială: infracțiunea, delictul administrativ, delictul disciplinar, delictul civil, dar, în același timp, are trăsăturile sale distincte: *ilegalitatea, penalitatea, culpabilitatea*. Ea reprezintă instituția juridică de bază a dreptului contravențional, este o faptă juridică generatoare de răspundere contravențională, celulă inițială și cea de bază a contravenționalității ca fenomen.

Bibliografie:

1. Ardelean M. C. Elementele distincte între unele contravenții privind regulile de convețuire socială, ordinea și liniștea publică și infracțiunea cu care se aseamănă. În: Revista Română de Drept, nr. 8/1970. p. 32-46

2. Barac L. Răspunderea și sancțiunea juridică. București: Lumina Lex, 1997. 375 p.

3. Brezoianu D. Drept administrativ. Partea generală. București: Editura Universității Independente "Titu Maiorescu", 2003. 452 p.

4. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12. 08. 1994.

5. Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218-XVI din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 3-6/15 din 16.01.2009.

6. Codul cu privire la contravențiile administrative al Republicii Moldova, adoptat la 29. 03. 1985. În: Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S.M., nr. 3 din 1985, art. 47 (abrogat).

7. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.

8. Codul muncii al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 154 din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159-162 din 29.07.2003.

9. Drăghici C. și alții. Drept contravențional. București: Tritonic, 2003. 200 p.

10. Furdui S. Dreptul contravențional. Manual. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 248 p.

11. Guțuleac V. Drept contravențional. Chișinău: ULIM (Tipogr. "Bons Offices"), 2006. 270 p.

12. Guțuleac V. Tratat de drept contravențional. Chișinău: S. n., („Tipografia Centrală”), 2009. 320 p.

13. Iorgovan A. Tratat de drept administrativ. București: ALL Beck, 2001. 680 p.

14. Orlov M. Drept administrativ. Chișinău: Epigraf, 2001. 216 p.

15. Orlov M., Belecciu Șt. Drept administrativ: (pentru uzul studenților). Chișinău: „Elena-V.I.”, 2005. 270 p.

16. Poenaru Iu. Răspunderea pentru contravenții. București: Lumina Lex, 1998. 96 p.

17. Poenaru Iu. Noul regim al contravențiilor. Ordonanța nr. 2/2001. În: „Dreptul”, 2001, nr. 12, p. 3-43.

18. Solomon E. Contravenția ca unicul temei al răspunderii contravenționale. În: „Dreptul contravențional ca ramură distinctă a sistemului de drept”. Materialele simpozionului științific studențesc universitar din 3 decembrie 2010. Chișinău: "Notograf Prim" SRL, 2011. p. 55-61

19. Țiclea Al. Reglementarea contravențiilor. Ed. a III-a, revăzută și adăugită. București: Lumina Lex, 2003. 1127 p.